

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی  
سال پنجم، شماره پیاپی ۱۳، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۵  
تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۵/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۶/۲۴  
صص ۴۱-۵۶

## دینداری و سرمایه اجتماعی محرک عضویت جوانان در گروه‌های امدادی برای برقراری امنیت ساکنان مناطق آسیب‌دیده

علی اکبر امین‌بیدختی، دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه سمنان، ایران\*

نوید شریفی، مربی، مؤسسه آموزش عالی کوش، ایران

### چکیده

مشارکت افراد بالاخص دانشجویان در گروه‌های داوطلبانه امداد و نجات می‌تواند راه کار مناسبی برای بهبود امنیت و نظم مناطق آسیب‌دیده است. لذا در این تحقیق به شناسایی عوامل مؤثر بر امنیت مناطق با تکیه بر عضویت دانشجویان در گروه‌های داوطلبانه امداد و نجات و تعیین الگوی روابط متقابل بین عوامل یاد شده پرداخته شد. تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی و در زمره تحقیقات توصیفی-همبستگی قرار دارد. جامعه آماری تحقیق را داوطلبان شاخه دانشجویی سازمان جوانان هلال احمر استان سمنان و ساکنان شهر سمنان تشکیل می‌دهند. همچنین برای جمع‌آوری اطلاعات از دو پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. همچنین برای تحلیل داده‌ها و دستیابی به اهداف تحقیق از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی بهره گرفته شده است. آزمون مدل طراحی شده نشان داد متغیر پنهان دینداری تأثیر مثبت و معناداری به میزان ۶۹ درصد بر عامل سرمایه اجتماعی و ۵۲ درصد بر امنیت مناطق آسیب‌دیده دارد. همچنین سرمایه اجتماعی با ضریب ۰.۶۵ نیز می‌تواند کمک مؤثری برای ترغیب جوانان در عضویت گروه‌های امدادی بنماید.

**کلیدواژه‌ها:** امداد و نجات، مشارکت، دانشجویان، نظم، امنیت

## مقدمه و بیان مسأله

امنیت اولین عاملی است که موجب می‌شود انسان‌ها کنار هم آیند، از نیروی هم کمک گرفته، در مسؤولیت‌های اجتماعی مشارکت جویند تا آسوده‌تر و متعهدتر زندگی کنند (صالحی امیری و افسرافشاری، ۱۳۹۰: ۵۰). به طور کلی امنیت را می‌توان از نقطه نظر اجتماعی و فرهنگی، وضعیتی آرام تلقی کرد که انسان در نهایت ایمنی نسبت به جان، مال، ناموس، حیثیت، هویت، ارتباطات، تفکرات، ارزش‌ها و ... خود چه در زمان حال و چه در آینده اطمینان داشته و شبانه روز را با تحمل حداقل ریسک ممکن سپری سازد (امین‌بیدختی و شریفی، ۱۳۹۱: ۳).

امنیت از مقولات بسیار مهم و رایج حیات بشری از گذشته‌های دور تا امروز بوده که ضمن پشت سر نهادن تحولات عمده در گذر زمان، نه تنها اهمیت آن کاهش نیافته، بلکه هر روز بر اهمیت آن نیز افزوده شده و ابعاد وسیع‌تری یافته است. امنیت در بسیاری از متون مبنایی برای توسعه و پیشرفت محسوب شده است. امنیت مقوله‌ای اساسی هر نظام اجتماعی است و کشورها اولویت اول خود را به برقراری امنیت در جامعه اختصاص می‌دهند (سحابی و فیضی، ۱۳۸۹: ۱۵۶). بوزان معتقد است تهدیدات فیزیکی، اقتصادی و عوامل تهدید کننده حقوق و موقعیت امنیت افراد را تحت خطر قرار می‌دهد (بوزان، ۱۳۸۶). مولار با الهام از نظریات بوزان با توجه به هدف و مرجع امنیت و نوع تهدیدها امنیت را در سه شکل ملی، اجتماعی و انسانی تقسیم‌بندی نموده است (کامران و عبادتی نظرلو، ۱۳۸۹: ۴۸). امنیت متکی بر دولت و ابزارهای رسمی حکومتی است و نیروهای حکومتی مجریان اصلی و برقرارکنندگان امنیت هستند.

تحقیقات نشان داده است در هنگام وقوع حوادث غیر مترقبه امنیت جانی و مالی ساکنان منطقه مورد تهدید قرار می‌گیرد. در این هنگام است که نقش مشارکت گروه‌های داوطلبانه امدادی در کمک‌رسانی و ایجاد امنیت بیش از پیش آشکار می‌شود. مشارکت یکی از مباحث مطرح در مدیریت حوادث غیر مترقبه است. مشارکت در واقع سهم شدن مردم

در تمامی فرایندهای مربوط به چرخه مدیریت حوادث غیر مترقبه است. روندی که در طی آن مردم به طور خودجوش یا هدایت شده در فرایندهای مربوط به تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجرا شرکت می‌کنند و به تنهایی یا با کمک سازمان‌های دولتی و غیردولتی محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی سعی در پیشگیری از فجایع مادی و معنوی حاصل از بلایای طبیعی دارند. به عبارت دیگر می‌توان گفت مشارکت ایجاد نوعی همبستگی، تعلق و تلاش جمعی میان افراد جامعه است (جهانیان، ۱۳۸۹: ۴۷). مشارکت به منزله هدف نیز تلقی شده است که ممکن است به صورت توانمندسازی مردم در قالب یک مهارت، دانش و تجربه و به منظور بر عهده گرفتن مسؤولیت بیشتر برای توسعه جلوه‌گر شود (پورمحمدی و مصیب‌زاده، ۱۳۸۷: ۱۲۰). در این راستا جمعیت هلال احمر از اصلی‌ترین ارکان مشارکت داوطلبان در مواقع بحرانی محسوب می‌شود. امروزه جمعیت‌های هلال احمر و صلیب سرخ برای هدایت و رهبری فعالیت‌های خود به داوطلبان وابسته‌اند و با توجه به این‌که مشارکت مردم در یکی از اصول هفتگانه نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر با عنوان خدمات داوطلبانه مطرح شده است؛ این جمعیت‌ها وظیفه دارند با بسیج منابع عظیم انسانی، مشارکت آن‌ها را سازماندهی و در جهت اجرای وظایف جمعیت، به خصوص تأمین احتیاجات مادی و امنیتی نیازمندان آسیب‌پذیر در زمان حوادث و یا در شرایط عادی، بهره‌گیری کنند (داوری و همکاران، ۱۳۸۹: ۵۰).

سازمان جوانان جمعیت هلال احمر نیز به عنوان یکی از ارکان این سازمان در روند عضوگیری و به عضویت درآوردن نوجوانان و جوانان و جلب مشارکت آنان در کانون‌های آزاد، دانش‌آموزی، دانشجویی، روستایی، طلاب، مدرسه مجازی پیش‌آهنگی، نهضت پیش‌آهنگی و پیش‌دبستانی‌ها مشغول به فعالیت است (صفابخش، ۱۳۸۸: ۱۰). یکی از شاخه‌های مهم این سازمان کانون دانشجویی است. دانشجویان در زمره اقشار فرهیخته جامعه بوده که می‌توانند با تلفیق دو نیروی جوانی و دانش کسب شده از تحصیلات کمک مؤثری در هنگام بروز

**امنیت اجتماعی:** حالت فراغت همگانی از تهدیدی است که کردار غیر قانونی دولت یا دستگاه یا فرد یا گروهی در تمام یا بخشی از جامعه پدید آورد. در نظام حقوق جدید فرض بر این است که قانون با تعریف آزادی‌ها و حقوق فرد و کیفر دادن کسانی که از آن حدود پافرا گذاشته‌اند، امنیت فردی و اجتماعی را پاسبانی می‌کند (آگاه، ۱۳۸۷: ۱۴۷).

**امنیت فردی:** حالتی است که در آن فرد فارغ از ترس آسیب رسیدن به جان، مال و آبروی خود یا از دست دادن آن‌ها زندگی می‌کند (آگاه، ۱۳۸۷: ۱۴۷).

امنیت بعد عینی مسأله و احساس امنیت به عنوان بعد ذهنی تلقی می‌شود (نیازی و فرشادفر، ۱۳۹۰: ۱۵۵-۱۵۶). وقوع حوادث غیر مترقبه به هر دو بعد امنیت افراد آسیب می‌زند. اولاً به دلیل لطمات جانی و مالی وارد آمده به شخص و خانواده او امنیت عینی او کاهش می‌یابد و همچنین به دلیل لطمات روحی به وجود آمده و ترس از حوادثی ممکن الوقوع در آینده مانند غارت اموال، ترس از عدم سرپناه مناسب برای حفظ خود و خانواده‌اش در مقابل خطرات و جرایم امنیت ذهنی او نیز دستخوش آسیب می‌شود. در این هنگام وجود نیروهای امدادی و کمک‌رسان بالاخص افراد تحصیل کرده از جمله دانشجویان می‌تواند کمک مؤثری در ارائه خدمات و ایجاد امنیت برای این افراد است.

در این خصوص جهت طراحی الگو پس از بررسی مبانی نظری عوامل مهم مؤثر در عضویت افراد در گروه شناسایی و سپس الگوی مفهومی تحقیق طراحی شد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که محققان بر نقش دینداری به عنوان محرک نوع دوستی و مشارکت تأکید می‌ورزند. دو رویکرد اصلی را می‌توان در ادبیات مربوط به تعریف دین متمایز نمود: رویکرد کارکردگرا و رویکرد جوهری. تعاریف کارکردگرایی دین، عمدتاً دین را به عنوان پدیده‌ای در نظر می‌گیرد که عهده‌دار کارکردهای اجتماعی و یا روانی خاصی مثل انسجام اجتماعی، نظام معنایی فراگیر یا معنایابی است. با این کارکردها شناسایی می‌شود (آهنکوب‌نژاد، ۱۳۸۸: ۱۸-۲۰). تعریف جوهری

حوادث هستند. وجود طیف عظیمی از دانشجویان در تمامی استان‌ها کشور یکی دیگر از مزیت‌های مهم در استفاده از این افراد هنگام بروز حوادث برای کمک‌رسانی سریع به مناطق مورد نیاز است. آمارها نشان می‌دهد که در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ میزان ۴ میلیون و ۴۰۳ هزار و ۶۵۲ نفر در بخش آموزش عالی کشور مشغول به تحصیل بوده‌اند که این میزان خود موید اهمیت عضوگیری از این طیف را نشان می‌دهد. علاوه بر کمک به افراد آسیب‌دیده مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های داوطلبانه می‌تواند تجربه زندگی و تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و شیوه‌های وفاق و سازگاری آن‌ها را با همسالان و محیط اجتماعی در جریان زندگی آینده‌شان فراهم آورد.

برای موفقیت در به حداکثر رساندن مشارکت دانشجویان در فعالیت‌ها و استفاده از توانمندی افراد، لازم است که عوامل مؤثر بر جذب اعضا و مشارکت متمادی آن‌ها در این نوع گروه‌ها شناسایی و روابط بین آن‌ها کشف شود تا بتوان در برنامه‌ریزی‌های کوتاه و بلند مدت از آن‌ها برای ارائه کمک‌رسانی و تأمین امنیت مناطق آسیب‌دیده استفاده نمود. بنابراین سؤال اصلی مطالعه حاضر این است که الگوی مؤثر در جذب و نگهداری دانشجویان برای عضویت در گروه‌های داوطلبانه برای بهبود نظم و امنیت ساکنان مناطق آسیب‌دیده چیست؟

#### بررسی پیشینه

امنیت برگرفته از واژه امن است. امن ضد ترس و به گفته برخی نقیض آن است (مانده، ۲). امنیت در لغت حالت فراغت از خطر و هر گونه تهدید یا حمله و یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله را گویند (Johnson & et al., 2004:242). امنیت؛ یعنی اینکه حاکمیت بتواند محیطی را فراهم کند که مردم در کمال آرامش به فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی بپردازند. در یک دسته‌بندی امنیت را می‌توان به بخش‌های زیر تقسیم نمود:

حمایت‌های اجتماعی برای مؤمنان است (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۷: ۲-۱۰). از سویی بسیاری از نظریه‌پردازان برجسته معتقدند که دینداری به عنوان ارزش‌های درونی شده در فرآیند اجتماعی شدن با تیپ شخصیتی افراد رابطه دارد. همچنین، نتایج بسیاری از تحقیقات حاکی از آن است که تیپ شخصیتی بر مشارکت اجتماعی مؤثر است (غفاری، ۱۳۸۰: ۵۸).

فوکویاما ارزش‌های اخلاقی نظیر، صداقت، اعتماد، ایثار و موارد مشابه در ادیان را موجب مشارکت در گروه‌های عام‌المنفعه می‌داند (Fukuyama, 2007).

رابرت بررو، نیز دین را به خاطر ایجاد اعتقاداتی که شکل‌دهنده ویژگی‌های فردی چون صداقت، اخلاق کاری، پذیرش غریبه‌ها، عامل ایجاد "سرمایه معنوی" و غیره است عامل مشارکت‌های خودجوش و داوطلبانه می‌داند (Robert, 1995).

رابرتسون اسمیت دین را دارای دو کارکرد عمده می‌داند، یکی تنظیم‌کننده رفتار فردی و دیگری برانگیزاننده احساس اشتراک و وحدت اجتماعی برای خیر همگان و برای خیر گروه (Hamilton, 2011).

در بین ادیان، اسلام به ویژه مذهب تشیع توجه خاصی به جذب و بسیج مردم برای مشارکت داشته است. در روایتی از رسول خدا (ص) آمده است که مؤمنان همانند یک ساختمان هستند که هر یک سبب قوام و محکمی دیگری می‌گردد و مثل همه مؤمنان مثل یک بدن است که هرگاه عضوی از آن به درد آید دیگر اعضا هم آرامش نخواهند داشت (داوری و همکاران، ۱۳۸۹: ۴۸). همان‌طور که از مباحث مطرح شده پیداست دینداری افراد می‌تواند عامل بسیار ارزشمندی در میزان مشارکت‌های جمعی در گروه‌های خیرخواهانه و عام‌المنفعه است.

از دیگر کارکردهای مطرح شده در خصوص دینداری تأثیر شگرف آن بر میزان سرمایه اجتماعی افراد است. اما قبل از بحث در این خصوص به بررسی ماهیت سرمایه اجتماعی پرداخته می‌شود.

از دین، به همان ترتیبی که مردم عادی آن را می‌فهمند به آن نگاه می‌کنند. در نتیجه مطابق این تعاریف، اصولاً دین عبارت است از باورها و عباداتی که ناظر به موجودات مقدس متعالی و الگوهای اجتماعی ارتباط با آن‌ها است.

به هر حال با وجود تمامی تمایزات در تعاریف و جزئیاتی که در ادیان وجود دارد عرصه‌های مشترکی وجود دارد، این عرصه‌ها که می‌توان آن‌ها را ابعاد مرکزی دینداری به حساب آورد عبارت‌اند از:

#### **بعد اعتقادی یا باورهای دینی:** عبارت است از باورهایی

که انتظار می‌رود پیروان آن دین به آن‌ها اعتقاد داشته باشند.

#### **بعد مناسکی یا اعمال دینی:** شامل اعمال دینی مشخصی

همچون عبادت، نماز، شرکت در آیین‌های دینی خاص، روزه گرفتن و.... است که انتظار می‌رود افراد در هر دین آن‌ها را به جا آورند.

#### **بعد تجربی یا عواطف دینی:** ناظر به عواطف، تصورات و

احساسات مربوط به داشتن رابطه با جوهری ربوبی همچون خدا یا واقعیتهای نمایی یا اقتداری متعالی است.

#### **بعد فکری یا دانش دینی:** مشتمل بر اطلاعات و

دانسته‌های مبنایی در مورد معتقدات هر دین است که پیروان هر دین باید آن‌ها را بدانند.

#### **بعد پیامدی یا آثار دینی:** ناظر به آثار باورها، اعمال،

تجارب و دانش دینی بر زندگی روزمره پیروان است (طالبان، ۱۳۷۸: ۲۱-۲۵).

دین انسجام بخش است: از نظر دورکیم کارکرد باورها و مناسک دین ایجاد همبستگی و انسجام اجتماعی است. مراسم مذهبی مردم را دور هم جمع نموده و در نتیجه همبستگی اجتماعی را تحکیم می‌بخشد (دورکیم، ۱۳۸۳).

لویس و الیسون معتقدند که دینداری از طریق مکانیسم پیوندهای اجتماعی و حمایت رسمی و غیررسمی به سلامت مثبت جامعه منجر می‌شود. آن‌ها بیان می‌کنند که حداقل بخشی از روابط مشاهده شده بین اهتمام دینی و سلامت روانی، ناشی از نقش جماعت‌ها و گروه‌های دینی در فراهم کردن پیوندها و

اعتقاد الوایی حضور افراد در امور مذهبی ممکن است منشأ مشارکت را فراهم آورد (Ketabi & et al., 2005).

و بر نیز معتقد است «دینداری می‌تواند شبکه اعتمادی در بین افراد ایجاد کند که برای روابط درون گروهی و برون گروهی ضروری است» (Fukuyama, 1999). توجه به این نکات نشان می‌دهد رابطه بین نهادهای اجتماعی دین و شبکه‌های ارتباطی افراد می‌تواند منشأ و مبنایی در جهت ایجاد سرمایه اجتماعی عمل کنند.

مایزر نیز معتقد است «دین می‌تواند به گونه‌ای محسوس به بهبود کیفیت روابط کمک نماید و به عنوان عاملی در جهت ایجاد سرمایه اجتماعی گام بردارد» (Mousavi, 2007).

ایوانز بر نقش فعالیت‌های مناسب دینی بر بهبود کنش متقابل افراد و ایجاد سرمایه اجتماعی تأکید می‌کند (Evans, 2011).

کالند معتقد است ایجاد شبکه‌های اجتماعی، ارتباط با افراد و اعمال هنجارهای همبستگی و صداقت از کارکردهای مؤثر دین در ایجاد سرمایه اجتماعی است (Candland, 2001:2-8).

در نتیجه می‌توان گفت دین می‌تواند از طریق ایجاد روابط مثبت و حسنه در میان اعضای خانواده و افراد جامعه همواره اعضای خود را در خصوص ایجاد پیوند سالم و قابل اطمینان و امن تشویق نماید. به هر حال حضور افراد در معرض فعالیت‌های اجتماعی مذهبی و میزان اهمیتی که افراد برای دین و مذهب قائل می‌شوند، می‌تواند حس اعتماد، هویت مشترک، تعاون و امنیت را در افراد ایجاد کند که از کارکردهای اصلی سرمایه اجتماعی است.

در این خصوص پژوهش‌های میدانی متعددی بر نقش دین و سرمایه اجتماعی بر امنیت صحنه گذاشته است که از جمله آن می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

مطالعه ربانی و همکاران (۱۳۸۶) در اصفهان نشان داد نگرش‌های مذهبی افراد می‌تواند نقش بارزی بر امنیت روانی، اقتصادی و سیاسی در جامعه داشته‌اند.

نظریه سرمایه اجتماعی، از نظریاتی است که به طور خاص به بررسی روابط اجتماعی پرداخته است. در مورد این نظریه، نویسندگان بسیاری معتقدند این مفهوم یعنی؛ پیوند و علاقه فرد به جامعه، که برای مدتی طولانی در نظریات کلاسیک جامعه‌شناسی از قبیل دورکیم، تورنس، مارکس، و وبر وجود داشته است. پاتنام معتقد است سرمایه اجتماعی نهفته در هنجارها، شبکه‌ها و مشارکت مدنی است که این مهم سه جزء پیش شرط یک حکومت کاراست. «فوکویاما» سرمایه اجتماعی را مجموعه هنجارهای موجود در نظام‌های اجتماعی می‌داند و منابع ایجاد کننده آن را این گونه تعریف می‌کند:

- هنجارهایی که به لحاظ نهادی ساخته شده‌اند و منتج از نهادهای رسمی مانند دولت و نظام‌های قانونی هستند.

- هنجارهای خود جوش و برخاسته از کنش‌های متقابل اعضای یک جامعه هستند.

- ساختمان‌های برون‌زا که برخاسته از اجتماعی غیر از اجتماع مبدأ خودشان هستند و می‌توانند از دین، ایدئولوژی، فرهنگ و تجربه تاریخی مشترک نشأت گرفته‌اند.

- هنجارهایی که از طبیعت نشأت گرفته‌اند مثل خانواده، نژاد (آهنکوب، ۱۳۸۸: ۲-۱۰).

پاتنام معتقد است شبکه‌های مشارکت مدنی نظیر انجمن‌های همسایگی، کانون‌های سرودخوانی، تعاونی‌ها، باشگاه‌های ورزشی و احزاب، کنش افقی شدیدی را به نمایش می‌گذارند که یکی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی است. از این رو شبکه‌های مشارکت مدنی یکی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی هستند و هر چه این شبکه‌ها در جامعه‌ای متراکم‌تر هستند احتمال همکاری شهروندان در جهت منافع متقابل بیشتر است. شبکه‌های مشارکت مدنی هنجارهای قوی معامله متقابل را تقویت می‌کنند. این هنجارها نیز شبکه‌های ارتباطی که به کسب حسن شهرت و وفای به عهد و پذیرش هنجارهای رفتار جامعه محلی متکی هستند را تقویت می‌کنند (زاعی و شریفی، ۱۳۸۸). دین یکی از عوامل سازنده کارکردهایی است که سرمایه اجتماعی نیز به نوعی آن‌ها را داراست. به

نقاط نسبت به مناطقی که شبکه روابط دینی کمتری دارند شده است.

بنابراین با استناد به مبانی نظری مطرح شده مدل مفهومی پژوهش شکل ۱ ارائه می‌شود.

### روش

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از حیث روش از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل اعضای کانون دانشجویان داوطلب اسم نویسی شده در سازمان جوانان هلال احمر شهرستان سمنان به عنوان گروه اول و ساکنان شهر سمنان به عنوان گروه دوم هستند. بر این اساس در خصوص گروه اول، آمار موجود ۷۲۹۲ نفر عضو این کانون هستند و در خصوص گروه دوم اطاعات، جمعیتی بالغ بر ۱۰۰ هزار نفر در این شهر ساکن هستند. نظر به این‌که دانشجویان در دانشگاه‌های مختلفی مشغول به تحصیل هستند، برای نمونه‌گیری از روش طبقه‌بندی استفاده شد به این ترتیب که پس از انتخاب هر دانشگاه به عنوان طبقه از هر یک از آن‌ها به روش تصادفی ساده نمونه‌برداری شد. در خصوص ساکنان شهر سمنان نیز از روش خوشه‌ای برای جمع‌آوری نمونه استفاده شد، همچنین برای محاسبه حجم نمونه نیز از رابطه زیر استفاده گردید:

$$n = \frac{z^2 pq}{d^2} \div \left[ 1 + \frac{1}{N} \left( \frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right) \right] \cong 365$$

بدین ترتیب با در نظر گرفتن مقدار متغیر نرمال استاندارد برابر ۱,۹۶ مقدار دقت برآورد برابر ۰,۰۵ و همچنین p و q برابر ۰,۵ حجم نمونه در حدود ۳۶۵ نفر برای گروه اول و ۳۸۴ نفر برای گروه دوم برآورد شد. از اطلاعات به دست آمده از دانشجویان و ساکنان شهر برای تأیید مدل مفهومی تحقیق استفاده شد.

برای جمع‌آوری اطلاعات از دو پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. پرسشنامه اول مختص دانشجویان است که نقش دینداری و سرمایه اجتماعی را برای عضویت در

خوراسگانی و قاسمی (۱۳۸۶) در پژوهش خود به بررسی نقش نگرش مذهبی به عنوان متغیر مستقل بر احساس امنیت اجتماعی پرداختند. نتایج نشان داد نگرش مذهبی می‌تواند تا ۵۳٪ توان تبیین واریانس احساس امنیت اجتماعی را داراست.

باباخانی (۱۳۸۸) به بررسی امنیت اجتماعی در بین شهروندان تهرانی پرداخته و بیان داشته است احساس انومی و سرمایه اجتماعی به طور قابل ملاحظه‌ای بر احساس امنیت مالی تأثیر گذار است.

امین بیدختی و شریفی (۱۳۹۱) با ارائه الگویی در مقاله خود با عنوان «دینداری و سرمایه اجتماعی حامی امنیت اجتماعی» به نقش دینداری و سرمایه اجتماعی در به وجود آوردن احساس امنیت اجتماعی اذعان نمودند. همچنین در دیگر پژوهش این نویسندگان به بررسی نقش مداخله گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی پرداخته شد. نتایج نشان می‌دهد در بین مؤلفه‌ها و ابعاد دینداری مؤلفه مناسکی دارای بالاترین اثر بر سرمایه اجتماعی است. خود سرمایه اجتماعی نیز بر روی امنیت جانی، مالی و سیاسی اثر مثبت و معناداری دارد.

حکیم‌زاده (۱۳۸۶) در بررسی‌های پیمایشی خود به این نتیجه رسید که آموزه‌های مذهبی می‌تواند باعث بهبود آرامش و احساس امنیت در بین دانشجویان دختر خوابگاه‌ها را فراهم آورد.

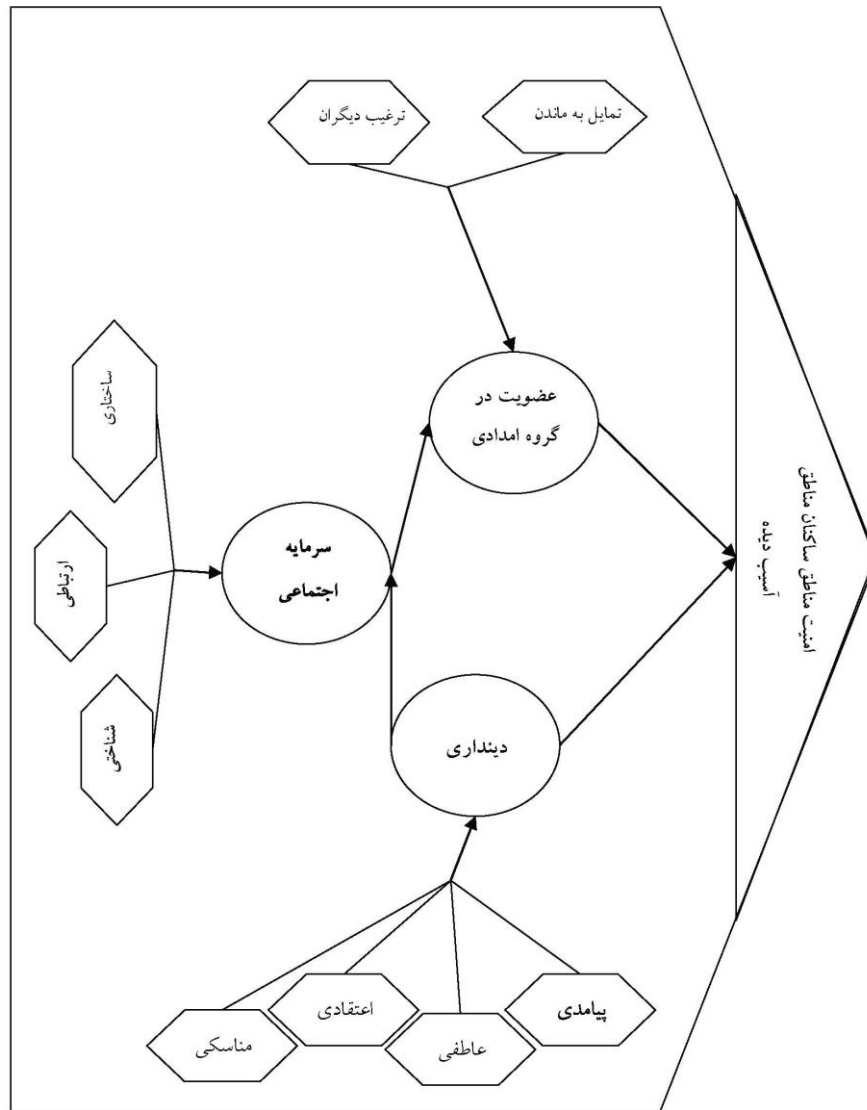
کوئینگ<sup>۱</sup> (۲۰۰۷) در تحقیقی نشان داد افرادی که اعتقادات مذهبی قوی‌تری دارند، احساس امنیت بیشتری از محیط می‌کنند و سازگاری بیشتری با موقعیت‌های استرس‌زا دارند.

بیرلین<sup>۲</sup> (۲۰۰۵) به دنبال نتایج پژوهشش که درباره چگونگی تأثیر شکل‌های متفاوت سرمایه اجتماعی (درون گروهی و برون گروهی) بر میزان جرائم انجام شده، نشان داده است. این نوع سرمایه اجتماعی باعث کاهش جرایم در این

<sup>۱</sup> Koenig  
<sup>۲</sup> Beyerlein

گروه‌ها و اثر آن بر امنیت ساکنان مناطق آسیب‌دیده است، می‌پردازد.

گروه‌های امدادی مشخص نموده است. پرسشنامه دوم نیز که بین ساکنان سمنان توزیع گردید به بررسی نقش قسمت دوم الگوی مفهومی پژوهش که همانا تأثیر عضویت جوانان در این



شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

داوطلبان و اساتید مدیریت و علوم اجتماعی لحاظ گردید. پس از اطمینان از روایی محتوا برای بررسی روایی سازه<sup>۱</sup> از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. در جدول (۱)

اما قبل از توزیع آن برای بررسی روایی محتوا ابزار سنجش و دستیابی به عوامل مؤثر در جذب و نگهداری افراد در گروه و اطمینان از انعکاس همه ابعاد متغیرهای الگوی پیشنهادی در پرسشنامه نظر چند تن از مسؤولان امور

<sup>1</sup> Structural equation modeling

محاسبه شده در تمامی موارد از حد تعریف شده (۰,۷) بیشتر بوده و رضایت بخش است.

ضرایب پایایی محاسبه شده از روش آلفای کرونباخ و دو نیمه سازی برای کل پرسشنامه و هر یک از ابعاد متغیرها مشخص شده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود ضرایب پایایی

جدول ۱- میانگین، انحراف معیار و ضرایب پایایی ابعاد و کل پرسشنامه

عامل ها	شمار گویه ها	میانگین	انحراف معیار	ضرایب پایایی آلفای کرونباخ	دو نیمه سازی
سرمایه اجتماعی	۹	۵,۲۹	۰,۳۷	۰,۷۵	۰,۷۲
دینداری	۱۳	۷,۰۱	۰,۵۴	۰,۷۹	۰,۷۶
عضویت در گروه	۲	۶,۷۵	۰,۲۹	۰,۸۱	۰,۷۷
امنیت مناطق	۴	۵,۶۲۴	۰,۱۲	۰,۸۵	۰,۸۰

### یافته‌ها

همچنین شاخص تورم واریانس<sup>۱</sup> (VIF) نیز که میزان بروز هم‌خطی در متغیرها را نشان می‌دهد. محاسبه شده که در خصوص همه متغیرها زیر یک است که نشان‌دهنده عدم هم‌خطی و یا هم‌خطی پایین متغیرها است.

در مرحله بعد ۲۸ گویه طراحی شده در مدل عامل‌بندی شدند. برای دستیابی به این منظور از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. اما قبل از تحلیل عاملی اکتشافی از آزمون کفایت نمونه‌گیری کایزر-مایر-اولکین<sup>۲</sup> (KMO) و آزمون کرویت بارتلت<sup>۳</sup> برای بررسی کفایت اندازه نمونه استفاده شد، ضریب KMO برابر با ۰,۹۳۴ نشانگر مناسب بودن همبستگی موجود میان گویه‌ها است. آزمون بارتلت نیز از نظر آماری معنادار گزارش شده است (P=۰,۰۱۲, df=۶۰۱, ۱۱۹۷,۸۶ =  $\chi^2$ ) لذا با توجه به مقادیر مناسب محاسبه شده استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی بلامانع است.

قبل از هر اقدامی وضعیت نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق مورد بررسی قرار گرفت در این خصوص آزمون کلموگراف اسمیرنوف استفاده شد. Sig محاسبه شده در این خصوص مقدار ۰,۲۳۱ را نشان می‌دهد که فرض نرمال بودن شاخص‌ها را در سطح ۵ درصد تأیید می‌نماید. بنابراین با توجه به نرمال بودن شاخص‌ها در این بخش از آزمون پارامتری استفاده می‌کنیم. در این مرحله لازم است عوامل سازنده هر یک از متغیرها شناسایی و هم‌خطی بین متغیرهای مستقل مورد بررسی قرار گیرد. تا بتوان مدل مفهومی را با اطمینان خاطر در مراحل آتی مورد پذیرش قرار داد. لذا در جدول (۲) میزان همبستگی متغیرهای مستقل مدل مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۲- همبستگی بین متغیرهای مستقل

عامل تورم	عضویت در گروه	دینداری	سرمایه اجتماعی
۰,۸۹۵	۰,۳۲	۰,۲۴	۱
۰,۹۵۴	۰,۳۵	۱	۱
۰,۹۸۹	۱	۱	۱

برای تحلیل عامل‌های متغیرها، روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی<sup>۴</sup> و چرخش واریماکس<sup>۵</sup> استفاده شده است؛ جدول اشتراکات نشان‌دهنده مناسب بودن سؤالات این حوزه در فرآیند تحلیل عاملی است. لازم به ذکر است اگر عدد اشتراکات حداقل برابر با ۰,۵ است مورد پذیرش است، در

<sup>1</sup> Variance Inflation Factor

<sup>2</sup> Kaiser-Mayer-Olkin measure of sampling adequacy

<sup>3</sup> Bartlett test of sphericity

<sup>4</sup> principle component analysis

<sup>5</sup> Varimax rotation



درصد واریانس کل متغیر سرمایه اجتماعی را تبیین نمایند. از طرفی برای متغیر امنیت و دینداری هر یک به ترتیب ۲ و ۴ عامل با اکتساب ۶۱,۹۹۹ درصد و ۶۸,۰۳۸ درصد واریانس کل متغیر را تبیین نموده‌اند.

پژوهش تمامی گویه‌ها مقدار لازم را کسب نمودند. جدول کل واریانس تبیین شده نیز نشان می‌دهد که متغیرهای موجود می‌توانند به چند عامل تبیین شوند و این عامل‌ها چند درصد از واریانس حوزه مورد نظر را تبیین و پوشش می‌دهند. در این راستا نتایج حاصله در جدول (۳) نشان می‌دهد سه عامل با اکتساب ارزش ویژه بیش از ۱ توانسته‌اند ۷۳,۵۶۵

جدول ۳- مقدار واریانس کل تحت پوشش عوامل

متغیر	مولفه	مقادیر ویژه ابتدایی	٪ واریانس
Initial Eigen value			
سرمایه اجتماعی	۱	۴,۲۱۴	۳۲,۸۷۴
	۲	۳,۶۵۲	۲۴,۴۸۴
	۳	۳,۲۰۸	۱۶,۲۵۷
امنیت در مناطق	۱	۲,۸۹۶	۳۶,۸۷۴
	۲	۱,۹۲۴	۲۵,۱۲۵
امدادی گروه عضویت در	۱	۲,۵۴۵	۷۴,۳۲۶
	۱	۱,۹۶۵	۲۵,۱۵۴
دینداری	۲	۱,۲۸۴	۲۳,۱۰۶
	۳	۱,۲۰۱	۱۰,۳۶۴
	۴	۱,۱۸۵	۹,۴۱۴

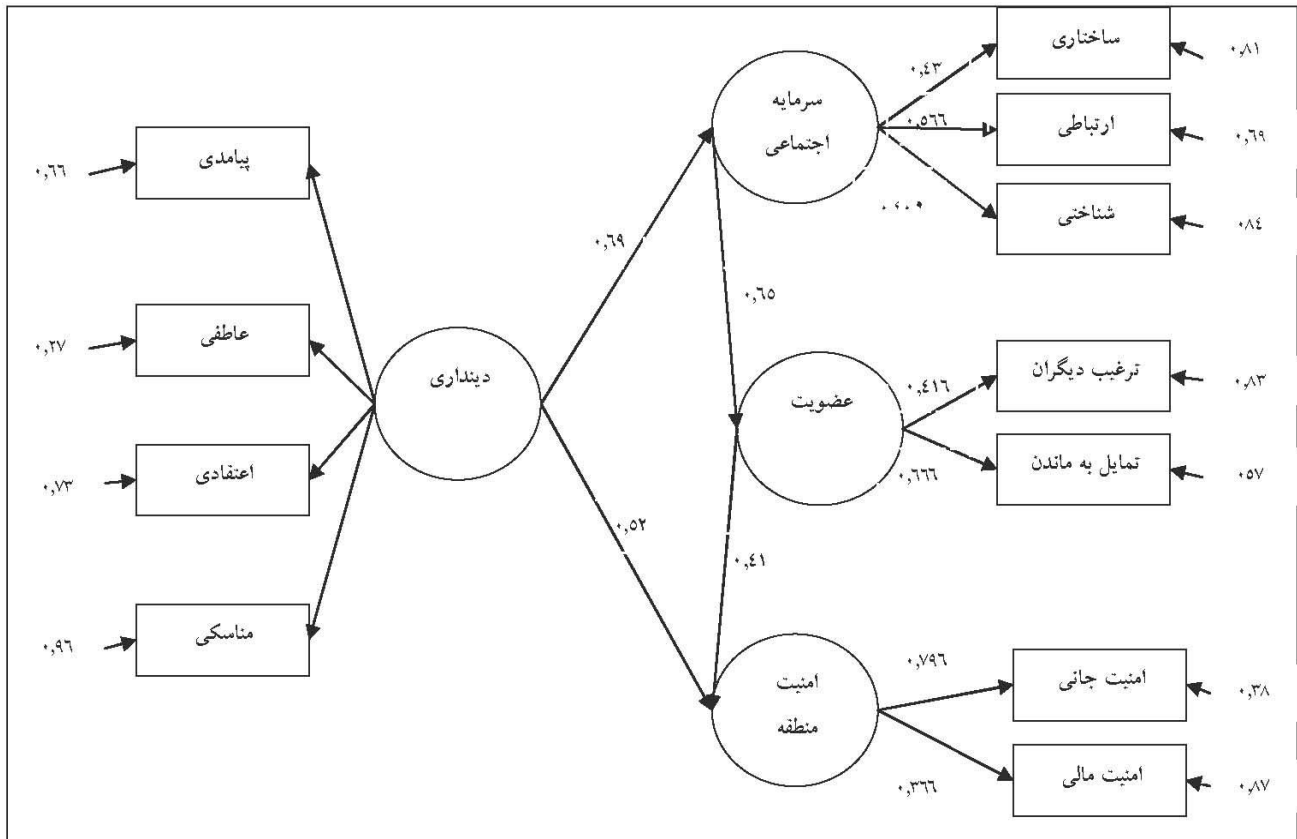
تأیید برازش، الگوی مفهومی تحقیق مورد پذیرش قرار گیرد. برای دستیابی به این منظور از نرم افزار لیزرل، مدل ساختاری استخراج شد. منظور از مدل ساختاری، روابط علی بین متغیرهای مکنون است. هدف این مدل کشف اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مکنون برون زا بر متغیرهای مکنون درون‌زا است.

برای تعیین ارتباط شاخص‌ها به هر یک از عوامل متغیرهای پنهان، از چرخش واریماکس استفاده شد. نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد چه شاخص‌هایی با چه میزان بار عاملی به این عامل‌ها مرتبط است.

حال که نتایج تحلیل عاملی اکتشافی مشخص شد، به بررسی روابط مابین متغیرهای پنهان الگوی مفهومی طراحی شده پرداخته می‌شود. تا در صورت معنادار بودن روابط و

## جدول ۴- مقدار واریانس کل تحت پوشش عوامل

متغیر	عامل	گویه‌های مرتبط
سبزه‌ایه اجتماعی	ساختاری	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ دانشجویان در گروه با هم تعامل داشته و از سایر شبکه‌های ارتباطی بهره می‌برند.</li> <li>▪ محیط گروه سبب برانگیختن روابط متقابل و تعاملات اجتماعی دانشجویان می‌گردد.</li> <li>▪ کیفیت روابط دانشجویان در حد مطلوبی است.</li> </ul>
	ارتباطی	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ دانشجویان نسبت به تحقق اهداف مشترک سازمانی متعهد هستند.</li> <li>▪ وفاداری دانشجویان به سازمان در حد مطلوبی است.</li> <li>▪ دانشجویان به ارزش‌ها و معیارهای اصولی سازمان معتقدند.</li> </ul>
	شناختی	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ سطحی از اعتماد و اعتبار بین دانشجویان با یکدیگر وجود دارد.</li> <li>▪ نقش فردی دانشجویان در ایجاد اعتماد، شبکه‌ها و تعاملات اجتماعی زیاد است</li> <li>▪ دانشجویان از این‌که عضو این سازمان هستند احساس افتخار می‌کنند.</li> </ul>
امنیت در مناطق امدادی	جانی	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ میزان امنیت در مقابل تهدیدات فیزیکی</li> <li>▪ اطمینان از عدم آشوب و نزاع</li> </ul>
	مالی	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ میزان احساس امنیت در خصوص عدم دستبرد اموال</li> <li>▪ میزان اطمینان از عدم زورگیری</li> </ul>
دینداری	---	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ تمایل باقی ماندن در گروه امدادی</li> <li>▪ تمایل در ترغیب دیگران به عضویت در گروه</li> </ul>
	عاطفی	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ رفتن به مسجد برای نماز</li> <li>▪ میزان تلاوت قرآن</li> <li>▪ میزان نماز خواندن</li> <li>▪ اعتقاد به وجود خدا</li> <li>▪ اعتقاد به وجود شیطان</li> <li>▪ اعتقاد به کلام خدا بودن قرآن</li> <li>▪ اعتقاد به رسیدگی به اعمال در قیامت</li> <li>▪ نترسیدن از مرگ به خاطر اعتقاد به خدا</li> </ul>
پیامدی	عاطفی	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ احساس معنی‌دار بودن دنیا با وجود دینداری</li> <li>▪ احساس ترس از خدا</li> <li>▪ تقلب در پرداخت مالیات</li> <li>▪ مبارزه با بدحجابی</li> <li>▪ عدم اجرای قوانین اسلامی در جاعه امروزی</li> </ul>



نمودار ۱- مدل ساختاری تحقیق در حالت تخمین استاندارد

معنادار هستند، که در جدول (۶) ارائه شده است.

بررسی مدل ساختاری نشان‌دهنده برازش مناسب مدل

است. از طرفی تمام روابط علی بین متغیرها محاسبه شده

جدول ۶- محاسبه اثرات مستقیم، غیرمستقیم، ضریب تبیین و اثر کل متغیرها و اعداد معناداری مدل

متغیر مستقل (از)	متغیر وابسته (به)	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	اثر کل	اعداد معناداری	نتیجه فرضیه	ضریب تبیین
سرمایه اجتماعی	سرمایه اجتماعی	۰,۶۹	---	۰,۶۹	۳,۸۸	تأیید	
دینداری	امنیت منطقه	۰,۵۲	۰,۱۸	۰,۷۰	۳,۹۵	تأیید	۰,۵۸
	عضویت	---	۰,۴۵	۰,۴۵	---	---	

می‌تواند به طور کل ۷۰ درصد تغییرات متغیر امنیت مناطق را تبیین نماید.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود متغیر دینداری توانسته

است به صورت مستقیم ۵۲ درصد و به طور غیر مستقیم ۱۸

درصد تغییرات متغیر امنیت مناطق را تبیین نماید. همچنین با

توجه به نتایج حاصله می‌توان بیان نمود متغیر دینداری

## بحث و نتیجه

در مطالعه حاضر برای بهبود نظم و امنیت مناطق آسیب دیده الگویی برای جذب و نگهداری دانشجویان در گروه‌های امداد و نجات تدوین شد. برای غنای بیشتر مطالب و بررسی نتایج به چند مورد از تحقیقات همراستا در زمینه تحقیق اشاره می‌شود.

همان‌طور که ملاحظه شد دینداری نقش زیر بنایی در این خصوص دارد. دینداری توانسته است با ضریب ۰,۶۹ تأثیر مثبت و معناداری بر سرمایه اجتماعی داشته است. واتنا در پژوهش خود بر روی شهروندان آمریکایکا نشان داد مشارکت‌های مذهبی و انجام مناسک دینی رابطه معناداری با سرمایه اجتماعی درون گروهی دارد (Wuthnow, 2002). ژوهانسون نیز در تحقیق خود نشان داد دین با تشویق انجمن‌ها و تشویق افراد به صداقت و دیگر ارزش‌های اخلاقی باعث بالا رفتن سرمایه اجتماعی افراد از طریق اعتماد و صداقت می‌شود (Johnson & et al., 2004:240-244). در پژوهش دیگری با عنوان «پیوند میان دینداری، مشارکت‌های داوطلبانه و سرمایه اجتماعی» که در فنلاند انجام شد، مشخص شد افرادی که در امور مذهبی شرکت می‌کنند بیشتر نگران دیگر افراد هستند و از سرمایه اجتماعی بیشتری برخوردار هستند (یونگ، ۲۰۰۴: ۴۰۱-۴۰۵). به زعم برم و ران<sup>۱</sup> سرمایه اجتماعی مفهومی جمعی است آن‌ها معتقدند موسسات اجتماعی، داوطلبانه، خانواده دین و الگوهای فرهنگی می‌تواند در افزایش آن نقش داشته‌اند (Brehm & et al., 1997).

دیگر نتایج پژوهش نشان می‌دهد دینداری توانسته است با ضریب حدود ۰,۴۵ تأثیر غیر مستقیم مثبت و معناداری بر عضویت در گروه‌ها امدادی داشته است. قواعد و هنجارها و اقتدار اخلاقی که دین به وجود می‌آورد در مناسک و مراسم دینی تجدید حیات می‌یابد. دین به طور مدام جمع را می‌سازد و بازسازی می‌کند و زمینه را برای مشارکت‌های جمعی فراهم می‌سازد که این کار را با محکم کردن پیوندهایی که فرد را به

جامعه متصل می‌کند، انجام می‌دهد. کوزر در تحقیق خود به این نتیجه رسید که دین با تشریفات مذهبی خود مردم را دور هم جمع نموده در نتیجه همبستگی و میزان خیرخواهی آن‌ها را برای کمک به دیگران افزایش می‌دهد. افه در پژوهش خود به بررسی دینداری بر مشارکت پرداخت و دین را عامل توسعه همکاری‌های عام‌المنفعه و داوطلبانه شناخت (offe & et al., 2002). ولج در پژوهش خود نشان داد دینداری شهروندان بر مشارکت‌های اجتماعی مؤثر است (Welch & et al., 2004:320).

از طرفی نتایج تحقیق نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی می‌تواند تأثیر مثبت و معناداری به میزان ۰,۶۵ بر عضویت در گروه داشته است. لینچ و کاپلان در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که سرمایه اجتماعی با ایجاد همبستگی اجتماعی و تعهد اجتماعی بر رضایتمندی سازمانی مؤثر است (Lynch & et al., 1997:300). رز در پژوهش خود بیان می‌نماید سرمایه اجتماعی با فراهم آوردن حمایت‌های عاطفی و روانی نقش مؤثری در انسجام اعضای گروه دارد (Rose, 2000). به نظر می‌رسد سرمایه اجتماعی می‌تواند با تسهیم اطلاعات و ایجاد شبکه‌های غیر رسمی در گروه زمینه را برای ایجاد و بهبود رضایت اعضا و باقی ماندن در گروه را در بر داشته است (مداح و شریفی، ۱۳۸۹). نظر به این‌که سرمایه اجتماعی می‌تواند پیوندهای عمیق و اعتماد را در بین افراد گروه ایجاد نماید لذا زمینه‌ساز دخالت اعضا در تصمیم‌گیری‌های گروه را فراهم می‌نماید. که نتیجه آن افزایش رضایت و بهبود حس تعلق به گروه است (امین بیدختی و نظری، ۱۳۸۹: ۲۳۸).

دیگر یافته‌ها نشان می‌دهد عضویت دانشجویان در گروه‌های داوطلبانه می‌تواند به ۰,۴۱ بر میزان نظم و امنیت ساکنان تأثیر گذار است. در این راستا تحقیقات هترینگتون (1999)، اسکامر (2004)، ویلیز (2004) موید تحقیق حاضر است. این محققان در یافته‌های خود به این نتیجه رسیدند که مشارکت جوانان و بالاخص دانشجویان در مشارکت‌های

<sup>1</sup> Brehm & Rahn

امین‌بیدختی، ع. و شریفی، ن. (۱۳۹۱). «بررسی نقش مداخله گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی»، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، دوره ۱، ش ۱۳، ص ۱۳-۳۸.

امین‌بیدختی، ع. و نظری، م. (۱۳۸۹). «ارائه یک مدل نظری جهت تبیین نقش سرمایه اجتماعی به عنوان گوهری گرانبها اما کم هزینه: راهکارهای برای بهبود عملکرد اقتصادی»، مجله راهبرد یاس، ش ۲۲، ص ۲۳۸-۲۶۷.

باباخانی، ف. (۱۳۸۹). «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت با تاکید بر نقش پلیس»، مطالعات امنیت اجتماعی، ش ۲۱، ص ۱۸۳-۱۹۹.

بوزان، ب. (۱۳۸۶). مردم، دولت و هراس، ترجمه: پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

پورمحمدی، م. و مصیب‌زاده، ع. (۱۳۸۷). «آسیب‌پذیری شهرهای ایران در برابر زلزله و نقش مشارکت محله‌ای در امداد رسانی آن‌ها»، فصلنامه جغرافیا و توسعه، سال ۶، ش ۱۲، ص ۱۱۷-۱۴۴.

جهانیان، ر. (۱۳۸۹). «بررسی راه‌های ایجاد و تقویت مشارکت مردم در آموزش و پرورش»، فصلنامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، سال ۵، ش ۳، ص ۴۵-۵۸.

حکیم‌زاده، ف. (۱۳۸۶). تأثیر آموزش آموزه‌های مذهبی بر ابراز وجود، عدم گرایش به اعتیاد و عدم گرایش به خودکشی در دانشجویان دختر ساکن خوابگاه‌های دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان اهواز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.

ربانی خوراسگانی، ع. و قاسمی، و. (۱۳۸۷). «رابطه احساس امنیت اجتماعی و نگرش مذهبی»، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان، ش ۴ (۲۵)، ص ۱-۱۸.

جمعی و گروه‌های داوطلبانه زمینه‌ساز نظم و امنیت در جامعه است.

لذا بر اساس نتایج حاصله پیشنهاد می‌گردد:

▪ با توجه به این‌که شبکه روابط بین دانشجویان با احساس امنیت اجتماعی پیوستگی دارد، با تشویق و فراهم کردن امکان شرکت و عضویت دانشجویان در گروه‌های مختلف می‌توان افزایش اعتماد اجتماعی و به تبع آن افزایش امنیت مناطق آسیب‌دیده را تقویت نمود.

▪ توسعه شبکه‌های ارتباط اجتماعی دانشجویان توسط مسئولان فرهنگی همچنین ترویج زمینه‌های ارتقای مشارکت در دانشجویان توسط نشریات فرهنگی، نصب بروشور در محیط دانشگاه و تبلیغات صدا و سیما می‌تواند نقش مؤثری در مشارکت دانشجویان در گروه‌های داوطلبانه و در نتیجه بهبود امنیت اجتماعی داشته است.

▪ برگزاری و انجام مراسم مذهبی و اعیاد با مشارکت دانشجویان در محیط دانشگاه برای بهبود انسجام اجتماعی هر چه بیشتر دانشجویان برای آماده شدن برای پذیرش مسئولیت‌های آتی از جمله مشارکت در گروه‌های داوطلبانه مورد نیاز در مواقع ضروری می‌تواند نقش سازنده‌ای ایفا نماید.

▪ حمایت از تشکیل تشکل‌های مذهبی در دانشگاه و ترغیب دانشجویان برای عضویت، موجب بهبود اعتماد و انسجام دانشجویان برای مشارکت‌های آتی در گروه‌های اجتماعی خواهد شد.

## منابع

آگاه، ی. (۱۳۸۷). «امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر در آن در قرآن و حدیث»، مجله تخصصی الهیات و حقوق، ش ۳، ص ۱۴۵-۱۶۸.

آهنکوب‌نژاد، م. (۱۳۸۸). «مطالعه میزان پابندی دینی جوانان شهر اهواز»، فصلنامه پژوهش جوانان فرهنگ و جامعه، دوره ۲، ش ۳، ص ۱-۲۴.

- داوری، ک.؛ شجاعی مقدم، ع. و رضوی مطلق، ز. (۱۳۸۹). «بررسی رابطه بین روش‌های جلب مشارکت با انجام فعالیت‌های داوطلبانه در بین داوطلبان جمعیت هلال احمر استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۸۹»، *فصلنامه علمی امداد و نجات*، سال ۲، ش ۴، ص ۵۱-۶۶.
- دورکیم، ا. (۱۳۸۳). *صور بنیادی، حیات دینی: توتم پرستی در استرالیا*، ترجمه: باقر پرهام، تهران: نشر مرکز.
- ربانی خوراسگانی، ع. و کیانپور، م. (۱۳۸۶). «مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی (مطالعه موردی: شهر اصفهان)»، *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی (دانشگاه خوارزمی)*، دوره ۱۵، ش ۵۸-۵۹.
- زارعی، ع. و شریفی، ن. (۱۳۸۸). «شناسایی، دسته‌بندی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: شهرستان‌های منتخب استان سمنان)»، *همایش ملی سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی، دانشگاه سمنان*.
- سحابی، ج.؛ فیضی، ع.؛ جمیل صمدی، ب. (۱۳۸۹). «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر امنیت اجتماعی در سنج» *پژوهش نامه علوم اجتماعی*، سال سوم، ش ۳، ص ۱۵۵-۱۸۲.
- صالحی امیری، ر. و افسرافشاری، ن. (۱۳۹۰). «مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران»، *فصلنامه راهبرد*، ش ۵۹، سال ۲۰، ص ۴۹-۷۶.
- صفابخش، م. (۱۳۸۸). «عوامل مؤثر در جذب جوانان برای عضویت در جمعیت هلال احمر مطالعه موردی: کلانشهر تهران»، *فصلنامه علمی امداد و نجات*، سال ۱، ش ۲، ص ۸-۱۶.
- طالبان، م. (۱۳۷۸). «خانواده، دانشگاه و جامعه‌پذیری مذهبی»، *نشریه نامه علوم اجتماعی*، ش ۱۳، ص ۲۷-۵۴.
- غفاری، غ. (۱۳۸۰). «تعیین ویژگی‌های اجتماعی - فرهنگی در مشارکت سازمان یافته اجتماعی - اقتصادی روستاییان، پایان نامه دکتری، دانشکده علوم اجتماعی تهران».
- قرآن کریم، سوره مائده.
- مداح، م. و شریفی، ن. (۱۳۸۹). «تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم»، *فصلنامه علمی پژوهشی نظم و امنیت انتظامی*، سال ۳، ش ۳، ص ۱۳۳-۱۵۵.
- کامران، ف. و عبادتی نظرلو، س. (۱۳۸۹). «بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر احساس آرامش و امنیت اجتماعی زنان دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه‌های شهر تهران»، *پژوهش اجتماعی*، سال ۲، ش ۶، ص ۴۳-۵۶.
- مهدوی، ص. و رحمانی خلیلی، ا. (۱۳۸۷). «بررسی تأثیر دینداری بر میزان مشارکت شهروندان تهرانی»، *پژوهش نامه علوم اجتماعی*، سال ۲، ش ۴، ص ۵-۲۸.
- نیازی، م. و فرشادفر، ی. (۱۳۹۰). «بررسی رابطه بین میزان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال و جنوب شهر تهران»، *فصلنامه علمی تخصصی مطالعات شهری*، سال ۱، ش ۱، ص ۱۴۷-۱۷۸.
- Beyerlein, K. and Hipp, J. (2005) "Social Capital, Too Much of a Good Thing?", *social Forces* 84(2).
- Brehm, J. & Rahn W. (1997) "Individual-Level Evidence for the Causes and Consequences of Social Capital", *American Journal of Political Science*, 41(3): 999-1023.
- Candland, C. (2001) "Faith as Social Capital: Religion and Community 28- Development in Southern Asia", *Policy Sciences*, 33: 3-20.
- Carter, C.R. & Marianne, M. (2001) "Social Personality and Supply Chain Relationships", *Logistic and Transportation Review*, 38(1): 37-52.
- Evans, D. (2011) "Re-Examination of the Relationship between Religion and Crime, Translation of Salimi", *Journal of Religion and University*, 23:400-414.
- Fukuyama, F. (2007) *The End of Discipline: Social Capital and Its Maintenance*, translator

- Effect Health”, *Journal of Health Psychology*, 2: 297-314.
- Mousavi, M. (2007) “Social Participation as One the Element of Social Capital”, *Journal of Social Welfare*, 23:161-180.
- Offe, C. and Fuchs, S. (2002) "A decline of Social Capital? The German Case", Published in the Evolution of Social Capital in Contemporary Society. New York: Oxford University Press.
- Roberts, K.A. (1995) *Religion in sociological perspective*, Wadsworth publishing company.
- Rose, R. (2000) “How Much Does SocialCapital Add to Individual Health?” *Social Science and Medicine*, 51: 1421-1435.
- Welch, M. R. Sikkink, D. Sartan, E. Bond, C. (2004) “Trust in God and Trust in Man: The Ambivalent Role of Religion in Shaping Dimensions of Social Trust”, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 43 (3): 317-343.
- Wuthnow, R. (2002) “Religious Involvement and Status-Bridging Social Capital”, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41: 669-684.
- ,Gholam AbbasTavassoli, Tehran, Publisher: Ghalam Newin company
- Fukuyama, F. (1999) *Social Capital and Civil Society*. Washington, D.C., International Money Fund Conference on Second Generation Reform.
- Hamilton, M. (2011) *Sociology of Religion*, M. Salasi, Publisher: Sales Nashr.
- Hetherington, E.M. David, R. (1999) “Parental Religiosity, Parenting Style and Adolescent Social Responsibility”, *Journal of Early Adolescence*, 19(2): 199-225.
- Johnson R. Byron, and Jang, S.J. (2004) “Explaining Religious Effects onDistress Among African Americans”, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 43: 239-260.
- Ketabi, M. Ghanjab, M. Ahmadi, Y. Masoomi, R. (2005) "Religios Social Capital and Socio-Cultural Development", *Journal of Medical Science Esfahan Humanity College*, N. 17:21-32.
- Koeing, H.G. Mcclough, M. & Larson, D.B. (2007) *Handbook of religion and health*, New York: Oxford university Press
- Lynch, J. & Kaplan, G. (1997) “Understanding How Inequality in the Distribution of Income

